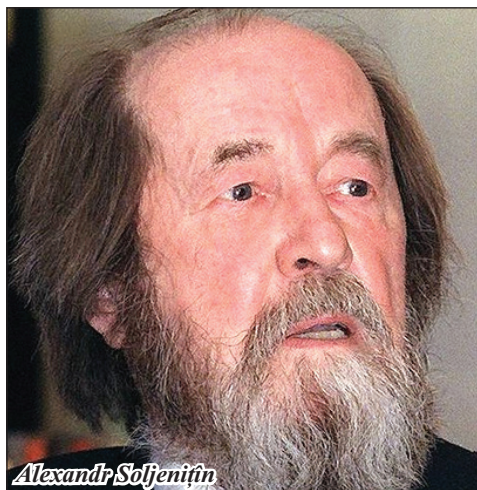

RĂMÂN ÎN MEMORIA NOASTRĂ

A murit celebrul scriitor Alexandr Soljenitîn

Alexandr Soljenitîn

În data de 5 august a.c., la două zile de la moartea lui ALEXANDR SOLJENITÎN, un post TV rus a difuzat un film despre acest mare profet și scriitor. Din ultimele sale declarații, am reținut câteva, demne de tot interesul. Primo – despre răspunderea scriitorului, al cărui scop nu este autoexprimarea ci implicarea în istoria contemporană. Secundo – ultimele secole au fost dominate de un fals umanism, fără Dumnezeu. A treia aserțiune – confruntarea viitoare nu va fi între Vest și Est, ci între Nord și Sud. Circa 5-6 miliarde de săraci se vor confrunta cu restul lumii. Născut la 11 decembrie 1918, la Kislovodsk, regiunea Stavropol, cam pe unde avea să se nască și Gorbaciov, Alexandr Soljenitîn a fost distins, în timpul războiului contra Germaniei naziste, pentru fapte de eroism, fiind căpitan și comandant de baterie.

În 1945, cu câteva luni înainte de victorie, a fost arestat de Smerș (poliția secretă din armată) pentru unele scrisori adresate unui camarad, în care ironiza calitățile de comandant suprem ale lui Stalin. A fost condamnat la 8 ani de lagăr în Siberia.

O amară ironie a sorții a dat o șansă literaturii ruse de a căpăta un dar de neprețuit – un om cu

un gigantic talent, cu o putere de muncă asemănătoare cu a lui Balzac și Tolstoi, care a descoperit abisul așa-zisului rai stalinist.

În același timp, despre Gulag a mai scris Varlaam Șalamov ș.a., dar „O zi din viața lui Ivan Denisovici” a făcut înconjurul lumii. O povestire de câteva zeci de pagini apărută în 1962, în revista „Novii Mir”, condusă de temerarul Alexandr Tvardovski, care a obținut acordul lui Hrușciov, a fost prima lovitură în zidul, aparent de neclintit, al sistemului sovietic, bazat pe teamă, minciună, delațiune și o enormă naivitate. În 1953, eliberat condiționat, cu domiciliul obligatoriu în Kazahstan, Soljenitîn se îmbolnăvește de cancer la colon, este operat și după un an și jumătate este complet refăcut, ca și cum dictonul latin, „Soarta îi iubește pe cei curajoși”, i-ar fi fost pavază. „Pavilionul canceroșilor” este un roman inspirat din acea perioadă. A scris mult, proză, masivul op „Arhipelagul Gulag”, teatru, romanul istoric „Anul 1914” (despre începutul decăderii imperiului țarist) ș.a. În 1970, i s-a decernat Premiul Nobel. În 1974, după o intensă campanie denigratoare și tentative de a fi ucis, este pur și simplu izgonit din U.R.S.S. și, după câteva escale europene, se stabilește în S.U.A., statul Vermont. Acolo își va realiza opera care, într-o ediție americană, însumează circa 30 de volume. În 1994 revine în țara natală, este primit cu entuziasm, vizitează diferite zone ale Rusiei, discută cu președintele Elțin, dar fără vreo urmare.

Ca majoritatea artiștilor, Soljenitîn nu avea, cum se spune, „fler politic”, era un idealist. Panslavist, creștin din adâncul sufletului, opiniile sale sunt „patriarhale”. Crede că fenomenele negative se rezolvă prin procese de conștiință. Regretabil, în lucrarea sa „Două secole de conviețuire” ca și în unele capitole din „Arhipelagul Gulag”, scriitorul caută printre evrei „țapi ispășitori”. El nu poate fi, totuși, acuzat de antisemitism, cum au făcut-o unii biografi. O iubire statornică pentru o Rusie „curată”, credincioasă și umană i-a dominat întreaga viață.

BORIS MARIAN

Un deceniu fără Iosif Sava

Iosif Sava

La 19 august 1998, se stingea la spital, după o intervenție chirurgicală, la o vârstă și într-o perioadă ce părea fastă, neobositul muzicolog, om de televiziune (de unde un oarecare a încercat să-l izgonească o perioadă, reușind chiar) IOSIF SAVA, o voce și o conștiință de neuitat. În urmă cu circa un an, la o reuniune în Muzeul Știrbey, Dan Puric îl evoca încercând să-l și imite. A reușit. Îl vedeam pe Sava în fața ochilor. La fel cum Daniela Zeca Buzura amintea de un moment în care, în timpul unei emisiuni, câțiva copii alergau printre scaune, la care Sava a spus cu vocea lui joasă – „Lăsați copiii să alege, fac și ei parte din muzică”. Luni, 18 august a.c., la Palatul Șuțu, a avut loc un concert extraordinar în memoria lui Iosif Sava, la care și-au dat concursul clarinetistul Aurelian Octav Popa și pianista Verona Maier. În program: Schumann, Weber, Kramăr. În dimineața aceleiași zile, la Sinagoga Mare din București, cu o vechime de peste un veac și jumătate, s-a oficiat un serviciu religios urmat de o serie de luări de cuvânt în care a fost evocată personalitatea celui care ne-a ținut ani de zile aproape de aparatul de radio, apoi de televizoare, numai pentru a primi o miraculoasă „baie” de muzică și de cultură de cea mai bună calitate. Cine din generația noastră va uita „Seratele muzicale” ale lui Sava? Născut la

lași, la 15 februarie 1933, într-o familie despre care el însuși spunea că s-a preocupat de muzică timp de secole, a urmat studii de filozofie și de muzică, a fost interpret, dar și comentator, a acumulat cunoștințe vaste, de care Dan Grigore, la emisiunea din seara zilei de 18 august a.c. era entuziasmat și pentru care păstra o admirație fără rețineri, lucru rar la cunoscutul pianist. În anul 1972 a fost primit în Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor. A scris peste 6000 de articole de presă, a moderat sute de emisiuni muzical-culturale, unde a avut invitați, am spune, toata floarea intelectualității române, oaspeți de peste hotare, oameni politici, tineri interpreți ș.a.

Într-o emisiune din data de 19 august a.c. Alexandru Sassu, în numele conducerii TVR, a anunțat că unul dintre studiourile TVR2 se va numi „Iosif Sava”. „A fost un luptător, un unicat, un ferment cultural, un creator”, a ținut să spună cel cu care Sava a avut adesea dispute incitante și pline de învățăminte – Dan Grigore. I s-au acordat numeroase premii, ale Academiei, Uniunii Compozitorilor, ale unor asociații, fundații, reviste etc. A publicat 53 de volume despre muzică, muzicieni din România, din lume, a muncit enorm, am spune, zi și noapte, căci se scula la miezul nopții și scria până dimineață, apoi se ducea la studio ș.a.m.d. Vom aminti doar câteva dintre volumele publicate – Ghid de operă, Ghid de balet, Dicționar de muzică, Istoria muzicii universale în date, Bucuriile muzicii, Muzica și literatura, 1001 de auziți, Eminescu și muzica, Sonorități americane, Jurnal muzical german, Muzicanții pe acoperiș, Variațiuni pe o temă de Chagall (ultimela la editura Hasefer). Cine i-a urmat lui Iosif Sava la seratele noastre atât de searbede adeseori? Nimeni. Un muzicant umblă pe acoperiș, dar noi nu-l auzim, unii nu mai vor să-l primească, muzicantul cântă cu vioara sa din fir de păianjen și noi nu vrem să-l auzim. Unii dintre noi îl vrem, muzicantii și muzica sunt – ca și arta – harul divin, perene, fără de moarte.

B.M.M.

Marius Mircu ne-a părăsit înainte de a împlini un secol de viață

Marius Mircu

Cunoscut prozator, împătimit jurnalist, memorialist, MARIUS MIRCUCU, decanul de vârstă al scriitorilor de limbă română din Israel, s-a născut la 9 iunie 1909, la Bacău. În 1935 a absolvit cursurile Facultății de Drept din București. În familia Marcus s-au mai născut și s-au făcut cunoscuți Solomon Marcus, matematician, membru al Academiei Române, scriitorul Marcel Marcian, decedat în urmă cu puțin timp, și Olga Marcus, despre care nu avem informații. În anii 1935-1938 a fost secretar de redacție la „Gazeta”, condusă de Ion Pas, apoi, între anii 1946-1949, la „Națiunea”, condusă de G. Călinescu. A mai colaborat cu N.D. Cocea. Între anii 1942-1986, aproape jumătate din viață, a fost activ în cadrul obștii evreiești, ca secretar al secției de documentare, apoi organizator și director al Muzeului de Istorie a Evreilor din România, înființat la inițiativa fostului Șef Rabin dr. Moses Rosen. Din 1987 și până în ziua plecării sale la Ierusalimul cersesc, la începutul lunii septembrie 2008, a locuit, a scris, a fost admirat, iubit de prieteni în țara strămoșilor, Israel. De-a lungul vieții, a publicat 55 de volume de proză, reportaje, eseistică, literatură pentru copii, memorialistică, rod al numeroaselor colaborări la diverse publicații românești și evreiești, al propriilor cercetări, observații de viață. Stilul său direct, atractiv, fără prețiozități, l-a făcut iubit între cititorii de toate vârstele. Dar nu trebuie să uităm că, printre primele cărți care au adus la cunoștința și conștiința publică din România atrocitățile săvârșite în 1940-1941, de autoritățile carliste și apoi, antonesciene, a fost aceea publicată de Marius Mircu în 1945 (mai devreme nu era posibil), „Pogromurile din Bucovina și Dorohoi” (Ed. Glob – București), care se deschide cu o

prefață de Lucrețiu Pătrășcanu. În 1944 publicase, la aceeași editură, cartea „Pogromul de la Iași”. A mai scris și impresii de călătorie, a fost distins cu diverse premii în România (1951), în Israel. Printre cărțile pe care le avem la îndemână menționăm: „Trezeci și șase de stâlpi ai lumii” (1994), „M-am născut reporter” (publicată în România, la Cartea Românească, în 1981, revizuită în Israel, în 1998), „Idișul cântă și încântă” (2003), „Un cimitir plin de viață – Filantropia” (Bacău, 2001) ș.a. În cartea lui Solo Har, „Generația confruntărilor” (Hasefer – 1997), Marius Mircu declara, la vârsta de 84 de ani, că mai are multe de scris, de făcut, simțind, desigur, că puterile nu l-au părăsit. Acum și-a luat restul de planuri și le-a dus „unde va mai sus”, să le ducă la îndeplinire. Credem că a fost și el unul dintre cei „Trezeci și șase de stâlpi ai lumii”, fie-i numele înscris în Cartea Vieții.

B. MEHR

„Dacă uităm ce s-a întâmplat ieri, nu putem înțelege ziua de mâine”

Cuvintele acestea, spuse de procurorul Talford Taylor la procesul criminalilor naștiți de la Nürnberg, l-au călăuzit o viață pe omul de acțiune și cărturarul TEODOR WEXLER z.l., regretatul consilier cultural al F.C.E.R. Omul de acțiune a întemeiat Fundația „Dr. Wilhelm Filderman”, al cărei vicepreședinte a fost. A făcut-o din dorința de a repara nedreptăți ale istoriei, știut fiind faptul că Filderman a fost sililit de regimul totalitar să ia drumul exilului, dar și dintr-o pornire afectivă. Copilăria și adolescența i-au fost legate de Filderman, prieten al părinților săi. A întocmit documentația de primire a titlului de Drepti între Popoare pentru Raul Șorban, Regina Mamă Elena, primarul Cernăuțului între 1941-1942, Traian Popovici, Mitropolitul Bălan, generalul Traian Borcescu, preotul Petre Gheorghe. A întreprins demersuri pentru ca lideri, oameni de cultură, ostași evrei care au căzut în lupte pentru apărarea României, Drepti între Popoare români să rămână în posteritate. Străzi din Capitală au primit astfel numele: dr. Wilhelm Filderman, acad. prof. dr. Nicolae Cajal, Traian Popovici. În scuarul Hanul cu Tei, din centrul civic, a fost dezvelită o placă de marmură în memoria lui Isac Peltz, o alta a fost dedicată memoriei lui Iosif Sava, în fața sălii de concerte din Palatul Șuțu – Muzeul de Istorie a Municipiului București. Lângă troița de la Mănăstirea Putna, există, din inițiativa sa, o placă de marmură, în semn de neuitare a șase ostași căzuți la 29 iunie 1940, printre care – soldatul Șmil Avram, „pentru ca Mănăstirea Putna să rămână veșnic pe pământul Moldovei lui Ștefan cel Mare”, ne informează textul însoțitor redactat de regretatul Teodor Wexler. Cărturarul a scris sau îngrijit cărți de istorie recentă, marea sa pasiune. Unele – în colaborare cu istoricul Mihaela Popov. Este vorba despre monografia „Dr. Wilhelm Filderman, un avocat al etniei sale, un avocat al cauzei naționale a României”, culegerile de documente despre martirii sioniștilor din România „Anchete și procese uitate, 1945-1960”, „Suferință, rezistență, eroism”, „Spovedania”, mărturia lui

Teodor Wexler

Traian Popovici despre salvarea de la deportare în Transnistria a 20 000 de evrei cernăuțeni. Teodor Wexler a supervizat editarea în română a cărții lui Jean Michel Lecomte, „Predarea istoriei Holocaustului în secolul al XXI-lea”. Cărțile n-au rămas fără ecou. Unele au stat la baza colaborării cu Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului (I.I.C.C.). Altele au fost un punct de plecare pentru organizarea de simpozioane, cum a fost cel din Câmpulung Moldovenesc, județul Suceava („Holocaustul și Traian Popovici”), al creării de Asociații, ca, de pildă, Asociația pentru Educare, Democrație și Toleranță „Traian Popovici”, care și-a propus să creeze un muzeu cu același nume în incinta școlii din Fundu Moldovei, localitate unde a copilărit și a fost înmormântat primarul mai sus citat. Teodor Wexler a fost și o prezență remarcabilă în presa scrisă și audio-vizuală din România și Israel, la seminarii și mese rotunde în țară și străinătate. Dovedea creativitate în tot ce făcea. Trebuie spus că, în profesiunea sa de inginer chimist, a fost unul dintre fondatorii primei fabrici de detergenți din România, DERO – Ploiești; că este autorul a 57 de brevete de invenții. Rămâne în conștiința noastră ca unul din reperele morale și intelectuale ale vremii sale.

IULIA DELEANU